

Posudek oponenta na bakalářskou práci

Andrea Madárová

Podíl většinové společnosti na eskalaci násilí v nových náboženských hnutích

Bakalářská práce studentky Madárové má poměrně jednoduchou a logice vytýčeného úkolu odpovídající strukturu. Sestává ze čtyř hlavních kapitol, přičemž v kapitole úvodní si autorka stanovuje jako v podstatě jediný cíl své práce osvětlení problematiky zaznívajcí v názvu práce: analýzu možného podílu „většinové“ společnosti na eskalaci násilí v nových náboženských hnutích“. Jde tedy o to, poodhalit, jakým způsobem se většinová společnost mohla podílet na zaujetí krajních pozic v hnutích, jež jsou předmětem práce. Tato hnutí jsou v textu analyzována dvě (Óm šinrikjó a Svatyně lidu, str. 14 až 60) a Madárová věnuje každému z nich jednu kapitolu. V závěrečné části textu se věnuje vlastnímu zadání práce („Podíl většinové společnosti...“, str. 61-65). Po „Závěru“ (str. 66) následují Přílohy, Seznam použitých pramenů a Seznam příloh. Vlastnímu výkladu dějin obou tematizovaných hnutí ještě předchází kapitola, jejímž předmětem má být objasnění označení „nová náboženská hnutí“.

K jednotlivým kapitolám textu: Myšlenka předřadit vlastnímu pojednání několik stránek objasňujících pojmy, s nimiž pracujeme, a zdůvodňují, proč s nimi daným způsobem pracujeme, patří k základním náležitostem odborného textu. Madárová však nabízí spíše sled opsaných definic seřazených za sebou, aniž by nějak reflektovala, proč si v terminologickém chaosu, příznačném pro tuto oblast, zvolila právě ta vymezení, jež zmiňuje či spíše opisuje z odborné literatury. Proč třeba nelze kult subsumovat pod označení nová náboženská hnutí? (str. 10: „kult...podobně jako nová náboženská hnutí...“). Zdá se, že pojem nová náboženská hnutí chápe autorka jako ekvivalent označení sekta, a to i navzdory tomu, že si je vědoma negativních konotací pojmu sekta (str. 11; str. 10: Nová náboženská hnutí či ‚sektý‘;). Navíc, přestože ví, jak negativní konotace pojem má - zmiňuje je dokonce v závěru své práce mezi faktory „extrémní míry tlaku většinové společnosti“ (str. 64) - i nadále jej v textu používá (str. 11: „U jistých sekt...“). Nabízí se otázka, k čemu vlastně slouží taková terminologická pasáž, jež klade více otázek, než přináší odpovědí? Kapitoly 3 a 4 mají jedno společné: na 46 (!) stranách nepřinášejí až na výjimky nic jiného než převyprávění sekundární literatury, což v případě popisu hnutí Óm šinrikjó znamená dlouhé pasáže přebraného „vyprávění“ Brackettovy knihy „Svatý teror“ (viz např. str. 29-30) doplněné odkazy na autory, které v jedné kapitole své monografie „Nová náboženská hnutí a kolektivní násilí“ (2009, str. 124 -152) uvádí Z. Vojtíšek. Nikde jsem nenašel sebemenší náznak autorčiny reflexe těchto textů, snahy postavit se k těmto autorům kriticky, a tak můžeme sledovat klíšé o tom, jak Asahara coby sám špatně vidoucí okrádal úplně slepé (str. 16), jak předstíral náboženský prožitek (str. 17) atp. Myslím, že by práci prospělo, kdyby tyto dvě kapitoly byly podstatně kratší. Autorku by to přimělo k argumentování, a navíc by měla prostor a čas věnovat se vlastnímu úkolu práce v 5. kapitole. V té je Madárová až příliš stručná, a tak úvodní část této kapitoly obsahuje opět jen povrchní zmínku několika teoretických konceptů bez jakékoli reflexe, či přesněji přináší několik definic převzatých z odborné literatury (a z Wikipedie!?). Co vedlo autorku k tomu, že v této závěrečné kapitole čerpá téměř výlučně z literatury psychologické a sociálně psychologické?

Nedostatek kritického odstupu a špatnou proporcionalitu práce (mnoho „vyprávění“, málo analýzy) považuji za hlavní nedostatky předloženého textu. Je to škoda, protože jinak mi přijde styl autorky většinou poměrně kultivovaný (i když se to těžko posuzuje s ohledem na množství převzatého textu) a práce je i po formální stránce zpracována poctivě, na převzatou literaturu autorka odkazuje řádným způsobem atp. I samotná struktura poslední kapitoly, resp. záměr tematizovat zadanou problematiku v polaritě extrémní tolerance a extrémní míry tlaku většinové společnosti vůči novým náboženským hnutím mi přijde zajímavý. Ovšem na ploše, kterou autorka věnuje otázce, jíž se měla dle zadání a názvu práce primárně věnovat (necelých 5 stránek textu), nelze asi dojít k ničemu jinému než k banalitám (např. „dalším důvodem negativního přijetí nového náboženského hnutí většinovou společností mohou být předsudky“, str. 64).

Navrhuji hodnocení „dobře“.

V Praze, dne 14. 5. 2012.

Jiří Gebelt